

■ از چه سالی کار تغییرات دوره‌ی راهنمایی آغاز شد؟

□ سال ۷۴-۷۵ کتاب‌های دینی کل دوره‌های تحصیلی بازنگری و کارشناسی و ظرف سه سال راهنمای برنامه‌ی درسی آن نیز تألیف شده بود. این راهنما که در واقع نقشه‌ی تغییر کتب است، مشخص می‌کند که تغییرات با چه اهداف و محتوا، در چه تناسبی با سن دانش‌آموز اعمال شود. پس از تهیه‌ی راهنما کار تألیف برای دو دوره آغاز شد: یک دوره که اصطلاحاً دوره‌ی آموزش عمومی است و دوره‌های ابتدایی و راهنمایی تحصیلی را شامل می‌شد و دوره‌ی دیگر که آموزش متوسطه را پوشش می‌دهد. کار روی دوره‌ی ابتدایی ۵ سال طول کشید و هر سال یک کتاب تغییر کرد. بدین شکل که دو سال اجرای آزمایشی محدود و سراسری و سال بعد اجرای اصلی و قطعی بود.

از سال ۸۱ این کتاب‌ها سه سال اجرای آزمایشی داشتند. سه سال پیش نیز تصمیم گرفتیم که در راستای همان تغییرات در دوره‌ی راهنمای تحصیلی هم تألیف جدید را آغاز کنیم؛ اما چون تألیف کتب در این دوره به علت شرایط خاص سنی دانش‌آموزان، دشوارتر بود و کار بیش‌تری می‌طلبید، مدت زیادی مؤلفان متعددی آمدند و چند دوره تألیف صورت گرفت که سه مورد آن به شورا راه پیدا کردند و در نهایت یک کار بر اساس راهنمای برنامه‌ی درسی کتاب پایه‌ی اول انتخاب شد. سال تحصیلی گذشته پایه‌ی اول راهنمایی تحصیلی در ۵ استان و در حدود ۶۰ کلاس درس اجرای آزمایشی داشت. امسال همان کتاب بعد از بازنگری در تعدادی از مدارس تمامی استان‌های کشور اجرای آزمایشی دارد و ان‌شاءالله کتاب پایه‌ی دوم نیز در ۵ استان اجرای آزمایشی محدود خود را خواهد گذراند.

■ به منظور اجرای آزمایشی، استان‌ها یا مدارس مورد نظر چگونه انتخاب می‌شوند؟

□ ما ۵ استان را با ویژگی‌های متفاوت در نظر می‌گیریم؛ مثلاً هم از

استان‌های محروم هم از استان‌های برخوردار، با پراکندگی جغرافیایی گوناگون. بعد خود استان‌ها؛ مدارس را به گونه‌ای که معرف انواع استعدادها و امکانات استان باشند، انتخاب می‌کنند و اجرای آزمایشی محدود صورت می‌گیرد. سال بعد پس از اعمال تغییرات و نقد و نظرها این اجرا در کل استان‌های کشور، امانه در تمام مدارس، اجرا و باز ارزیابی خواهد شد. سال سوم بعد از ارزیابی و کارشناسی مجدد، اجرای اصلی آغاز می‌شود.

■ آیا معلم‌ها با این کتب آشنا هستند؟

□ سیستم آموزشی سیستم هر می‌است؛ یعنی مدرسانی که غالباً مدرسان تربیت معلم هستند به درخواست ما از استان‌های کشور می‌آیند و آموزش می‌بینند، سپس در استان خود معلمان دیگر از آن‌ها آموزش می‌گیرند. البته برای اجرای آزمایشی اول، معلمانی آموزش می‌بینند که قرار است در کلاس درس برای دانش‌آموزان تدریس کنند. تابستان سال گذشته حدود ۶۰ معلم از کل استان‌ها را برای تدریس کتاب پایه‌ی اول آموزش دادیم و امسال هم از استان‌ها خواسته‌ایم که در حد امکان همان معلمانی را که برای پایه‌ی اول اعزام کرده بودند برای آموزش پایه‌ی دوم هم بفرستند. در مرحله‌ی آزمایشی اول، خودمان به معلمان تعلیم می‌دهیم؛ اما وقتی کل کشور مطرح می‌شود آموزش تک‌تک دبیران سخت خواهد شد و از همان سیستم هر می‌استفاده می‌کنیم. هم‌زمان با تألیف کتب راهنمایی، کتاب راهنمای معلم نیز تولید خواهد شد. این کتاب حجمش بیش‌تر از کتاب اصلی است و به کلیت، اهداف تک‌تک درس‌ها، نوع ورودها و فعالیت‌های جانبی دانش‌آموز اشاره می‌کند که من به معلمان توصیه می‌کنم که حتماً آن را مطالعه کنند.

■ علت لزوم این همه صرف وقت و انرژی برای تغییرات چه بوده است؟

□ یک علت اقتضای زمان است و نکته‌ی دیگر بحث روش‌های آموزشی است. به‌طور مطمئن دین با گذر زمان تغییر نمی‌کند، اما بحث جذابیت‌های دینی است که باید روی برخی از ابعاد بیش‌تر تأکید کرد. روش‌های آموزشی کتاب‌های قبلی یک روش سنتی سخن‌رانی است،

رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، تصمیم دارد در هر شماره با یکی از مسئولان و دست‌اندرکاران تألیف کتاب‌های درسی گفت‌وگو کند تا معلمان در جریان برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی قرار گیرند.

چند سالی است که کتاب‌های دینی در دوره‌های گوناگون با تغییراتی مواجه شده است. سال گذشته با اجرای آزمایشی محدود کتاب دینی پایه‌ی اول و امسال با اجرای آزمایشی سراسری آن روبه‌رو شدیم. برای آن که از محتوا و علت تغییرات این کتاب‌ها بیش‌تر آگاه شویم با حسین سوزنچی کارشناس مسئول گروه دینی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی به گفت‌وگو نشستیم. وی که دکترای فلسفه‌ی اسلامی از دانشگاه تربیت مدرس دارد با ما از چگونگی اعمال تغییرات این گونه سخن گفت.

آموزش فعال مفاهیم دینی

ما اصرار داریم که روش آموزشی فعال باشد. در روش سخن رانی معلم می گوید و دانش آموز می شنود و بیش تر تأکید روی حفظیات و اطلاعات است؛ اما در روش فعال دانش آموز است که برای آموختن فعالیت می کند. علت این که تاکنون طول کشیده این است که پیاده کردن این روش برای این دوره مشکلات زیادی به همراه دارد.

■ چه مشکلاتی؟

□ در این فرایند دانش آموز دیگر صرفاً شنونده نیست، دخیل است. باید کار کند؛ مثلاً مطلبی را پر کند، مقایسه کند، کار گروهی انجام دهد. در هر صورت تنها شنونده نیست و درست مشکل همین جاست؛ چرا که این روش زمان زیادی می خواهد و کار مشکلی است و اداره ی کلاس سخت تر است و باطی زمان زیاد، سرعت کار پایین می آید. هر چند که سعی کردیم حجم کتاب ها را در خور زمان فعالیت و میزان ساعت این درس بکنیم، اما پیش بینی می کنیم که دبیران با مشکلاتی مواجه شوند.

■ در اجرای پایه ی اول با چه باز خوردی از دبیران روبه رو شدید؟

□ در مجموع باز خورد ها از اجرای آزمایشی اول حاکی از آن است که معلم ها و دانش آموزان راضی بودند، متنها برخی دبیران پیشنهادهایی دادند که پس از بررسی اعمال شد. تقریباً بیش از ۹۵ درصد تغییرات کتاب جدید، تغییر در محتوا و تصاویر، بر اساس پیشنهاد دبیران است. ما سیاست چند تألیفی را در برنامه ی کار داریم که امیدواریم در سال آینده دو کتاب یکی کتاب بازنویسی شده ی قدیم و دیگری کتاب جدید تألیف برای آموزش در اختیار معلم قرار گیرد که قدرت انتخاب برای تدریس را داشته باشد.

■ این تغییرات به چه شکل بوده است؟

□ تغییرات ما خیلی کلان است. روال قبلی سیر معرفت به معرفت بود. اطلاعات داده می شد و خواسته می شد. چرخه ی فکر، فکر، فکر؛ ولی در روال جدید فکر، ایمان و عمل را داریم؛ یعنی می خواهیم مطالب شناختی ارائه شود و کم کم با ابعاد گرایشی توأم شود، ایمان تولید کند و با مؤلفه های دیگر ترکیب شده عمل را بیافریند. این ساختار کلان با کمک شیوه های نوین

آموزشی در ۸ موضوع گنجانده شد که در نهایت پیوند بین شناخت و ایمان و عمل را ایجاد می کند. بخش هایی فقط برای مطالعه قرار داده شده است که هدف آن ایجاد انگیزه ی مطالعه، شور و اشتیاق در دانش آموز است بدون این که ارزش یابی، عامل مطالعه ی او باشد که به نوعی در راستای ایجاد آزاداندیشی و یادگیری قدرت انتخاب در دانش آموز مؤثر خواهد بود. گاهی دبیران عزیز می اندیشند که این بخش ها حذفی است، اگر قصد حذف بود که نمی آمد. این بخش ها حاوی مطالب و اطلاعاتی هستند که دانستش برای دانش آموز خوب، اما حفظ آن دشوار است، مهم دانستن و آشنایی است.

■ با دبیران عزیزی که امسال با این کتاب سر و کار دارند چه سخنی دارید؟

□ ما سعی داریم که نظر معلمان را کاملاً جدی بگیریم و حتی روی آن بحث و بررسی کنیم و آن ها را به کار بگیریم و در کتاب های چاپ سال بعد پس از بررسی لازم بیاوریم. من از دبیر های می خواهم هر گونه نظر و پیشنهادی را، به آدرس گروه دینی که در کتاب درج شده، ارسال کنند. تغییرات پیشنهادی معلمان در تیم های کارشناسی شورای برنامه ریزی و تألیف، که مشکل از افرادی مثل معلم، روان شناس، کارشناس دینی و غیره است، بررسی شود. از آن ها خواهش می کنم بحث آموزش فعال را بیاموزند و به کار بگیرند. یکی از اقتضات روش فعال شلوغی کلاس است و این کار را سخت می کند (البته فراموش نشود هر کلاس که شلوغ بود به آن معنا نیست که از روش فعال استفاده شده است، گاه شلوغی ناشی از بی انضباطی دانش آموزان یا عوامل دیگر است که در فرایند آموزش صرفاً نقش تخریبی دارد). دبیران باید این خستگی را با عشق خود تحمل کنند. در بحث ارزش یابی نیز بدانند که نمره تنها برای درک دانش آموز از میزان یادگیریست و این که نشان دهد که قدم بعدی را چه طور بردارد؛ نه ابزار و ملاکی برای سنجش شخصیت دانش آموز. اصرار داریم که هیچ گاه پاسخ های کلیشه ای را قبول نکنند و دنبال بهترین جمله ها نباشند بلکه به آنچه دریافت و درک شده بها دهند.

علت تغییرات
کتاب های دینی،
یکی اقتضای زمان
و دیگری بحث
روش های
آموزشی است

